

king met de synodalen is het anders gesteld. Samenwerken met de Duitsers kon niet christelijk worden genoemd, omdat dezen het werk van Christus als Hoofd van de Kerk tegenstonden, maar samenwerking met de synodalen behoeft de vergadering der Gereformeerde Kerken zeker niet altijd tegen te staan, kan deze integendeel misschien bevorderen. Het overgrote deel der synodalen deinst terug voor de consequentie om als punt één van hun politiek program de bestrijding der Geref. Kerken (art. 31) op te nemen; sommigen denken hier niet eens aan, terwijl dit denkbeeld bij anderen hoogstens de plaats inneemt van punt vijf of zes.

Van dit gebrek aan consequent-zijn-in-den-afval, dat zich ook bij hervormden, enz. voordoet, kunnen wij dankbaar gebruik maken voor de handhaving van ons christelijk leven. Wij zouden daartoe b.v. kunnen zoeken naar een vorm van samenwerking, waarbij dit terugdeinzen voor de consequenties van den afval bij een wezenlijk christelijke politiek wordt ingeschakeld.

Zegt men echter bij voorbaat, dat alle samenwerking onmogelijk is, dan verzuimt men gebruik te maken van de mogelijkheden die ons wellicht ten dienste staan. Daarom is het misschien beter eerst een goeden vorm van samenwerking te zoeken, en daarna te onderzoeken of het mogelijk is dezen in te voeren, alvorens 't denkbeeld van samenwerking reeds als zoodanig in een minder gunstig daglicht te plaatsen.

2. In ons inzicht zijn nog groote tekortkomingen, die zullen moeten worden opgeheven als wij naar een goeden vorm van samenwerking willen zoeken.

Zoo heeft ds Francke het verband uitgelegd, dat tusschen Kerk en Koninkrijk der hemelen bestaat. Maar van de verhouding tusschen het Koninkrijk der hemelen en een christelijke politieke partij weten wij nog niet veel. Nog te weinig is de dubbelzinnigheid aangewezen, die de A. R. Partij eenzijdig program-partij deed zijn, maar anderzijds tot een gereformeerd-kerkelijke (thans waarschijnlijk gedeeltelijk synodaal-kerkelijke) partij maakte.

Verder kunnen velen onzer nog niet zeggen aan welke kenmerken een politieke partij moet voldoen, om met recht christelijk te kunnen heten. Ook weten nog maar weinigen aan welke kenmerken een christelijke politieke partij moet voldoen, om inderdaad een politieke partij te zijn. De nationale betekenis van de door ons voorgestane politiek is nog niet aangetoond. Wij zullen toch op de een of andere manier het belang moeten bevorderen van het land waarin onze Kerken staan. Daarom dringt de vraag zich op, of wij niet eerst wat meer over de christelijke politiek zelf moeten weten, alvorens wij ons standpunt innemen inzake de mogelijkheden tot samenwerking met dezen of genen.

3. Als we wat over de christelijke politiek moeten weten, moeten we echter als eerste punt aan de orde stellen een bescheiden mogelijkheid te vinden tot openbare, en voor ieder toegankelijke discussie over de betekenis van de vrijmaking voor de politiek. Ontbreekt de plaatsruimte hiertoe, dan zou b.v. in overweging kunnen worden gegeven de reacties van broeders wat meer te beantwoorden (desnoods door hier in de kerkelijke pers een specialen Redacteur voor aan te stellen) en wat minder snel hun brieven in de prullemand te deponeren. In ieder geval is het met het oog op het belang van Kerk en land, waar wij allen voor verantwoordelijk zijn, van belang, dat de tactiek van hoofd en wederhoor zooveel mogelijk wordt in toepassing gebracht. Dit zij vooropgesteld bij alle besprekingen over de politiek die wij in de toekomst zullen volgen.

Met veel dank, hooggeachte Redactie, voor de verleende plaatsruimte,

Hoogachtend,

Hoorn, Schoutenstraat 52. Dr A. J. VERBRUGH.

NASCHRIFT DER REDACTIE.

1. „Samenwerking” met „de synodalen” (let op „de”) acht inzonder mogelijkerwijze bevorderlijk voor „de vergadering der Gereformeerde Kerken”. Ik niet. Want ik weet, dat wezenlijk „synodalen” de kerk verstrooien, gelijk ze haar hebben verscheurd; ik weet ook, dat ze „het werk van Christus ALS HOOFD VAN DE KERK tegenstaan”, om met inzonder zelf te spreken. Uitvoerig is daarvan rekenschap gegeven; hier komen we op die bewijzen niet terug.

2. Met „de” synodalen („de”) kan niemand samenwerken: die zoo heten, kunnen 't ook niet. Want er zijn zoo goed als geen „synodalen”. De H.H. Ridderbos-Grosheide zijn veldheeren-zonder-leger; ze hebben wel massa's meelopers, maar heel weinig overtuigden, die voor God durven zeggen: dat wat ze bestaan hebben, naar zijn wil was, en niets anders. Dat ze geen overtuigden hebben, weten ze ook terdege: het moet hun tevoren voor oogen hebben bestaan, toen ze het zedeloze stuk aandurften, in 1946 de wet te veranderen, die in 1944 als Gods wet „gebruikt” is, om ons weg te zenden. Ze hebben gerekend op het slaatsche, onprofetische van de massa, die hen zou volgen, maar zonder met hen te „belijden”, wat ze pas als (één-dags-)sijbboeth, als (incidenten-)criterium der rechtzinnigheid en ambtsbevoegdheid hadden uitgegeven. Leiders, die rekenen op de slapheid hunner volgelingen, zijn te beklagen;

zij zijn geen „veldheeren”, en wat achter hen aanloopt, is geen „leger” meer. Profiteeren van de „mentaliteit” dezer massa is onmogelijk, zoolang althans „profiteeren” met „profijt” zal samenhangen. Het is immers geen voordeel, laat staan, voor den opbouw van het kerkvergaderingswerk, doch altijd een nadeel, wijl een zonde, vermoed als deugd. In 1944 hebben de synode-leiders gezondigd; in 1946 hebben ze veel zwaarder gezondigd (door de wet van 1944 te veranderen, en niet de natie om vergeving te vragen voor hun hanteeren van de wet van '44). De profeten „profiteeren” niet „van”, doch „profeteeren” „tégen” „den geest des diepen slaaps”; ze noemen dien een oordeel van Jahwe.

3. Juist daarom wil ik géén pleit voeren voor een „dankbaar gebruik maken” van een „gebrek aan consequentie in den afval”. Elia zou op die manier zijn „Karmel” nooit beleefd hebben. De vergelijking met hervormden, enz., gaat m.i. niet op. Want voor zoover zij principieel zuiver staan in politieke vragen, staan ze ook tegenover de Hervormde Kerk met een duidelijk gemarkeerd standpunt. Dat deelen wij allerminst, maar wij zijn overtuigd, dat het, juist wijl het duidelijk is, kan worden verdisconteerd in gevallen, waarin het voor het politieke leven belang mocht blijken te hebben, en voorts in veel opzichten voor politieke kwesties niet beslissend is. Hadden wij met „synodalen” te doen, die eerlijk stonden voor hun zaak, dan zou, geloof ik, ondergeteekende de eerste zijn, om te verklaren: houd de politiek erbuiten v o o r z o o v e r de zaken-in-geding geen politieke quaesties raken, en baken verder de positie af, b.v. door plaatsverdeling of anderszins. Maar het ongeluk is, dat er geen wezenlijk synodalen zijn, omdat ook de leiders sinds 1944 zich in bochten hebben gewrongen. Ik herhaal: het ergste is, dat er zoo gemeen gehandeld is en wordt. Men voelt zich niet meer veilig. Een groep, die zoo infaam onwaarheid spreken kan, als de synodale rapporteurs gedaan hebben (het is bewezen door wat prof. Holwerda nog pas heeft aangehaald, en vroeger door den heer P. Groen in ons blad, of door mijzelf, en anderen), en die daarin gevolgd wordt door tienduizenden die niet eens de moeite nemen, zich er intensief mee bezig te houden, en die aan wat jachtige propagandajokkentjes van een paar professoren en dominees genoeg hebben om zich van medearbeiders in Gods Rijk te ontdoen, is geen vertrouwen meer waard. Het conflict ligt op ethisch gebied.

4. Nog om een andere reden gaat de vergelijking met hervormden niet op. Allereerst om Ezechiël 18 vs 2-4. En voorts hierom: die hervormden erkennen meestal, dat wat wij in de Herv. Kerk afkeuren ook niet goed is. Maar de synodocraten roemen in wat hun schande is: ze noemen het Godegeval, en dit in dezelfde stukken, die — zie boven — liegen tegen ons, als ze denken, daarmee 't te kunnen winnen. Wie ons in 1944 openlijke verachters — en dan welbewust — van de orde scheldt, en in '46 tot ons zegt: u hebt na a r u w i n z i c h t gehandeld (wat hij eerst fel ontkende), dien vertrouwen we niet meer, vooral niet om den „zwaai”, dien hij neemt. En wie zoo'n scheur punt 5 of 6 of x in zijn aandacht-sfeer laat zijn, die heeft geen interesse voor den openlijken teruggang van ons leven en ons publieke normverlies.

5. Theoretische fundeering moet inderdaad nog veelszins geschieden. Daaraan waren juist diegenen bezig, die men als groep in een synodale vergadering (ds Meynen) heeft gescholden als „lintworm”. Maar stemmen moet toch ieder dadelijk. Hij zal iemand moeten kiezen, dien hij vertrouwen kan en — controleeren. En dat kan niet wachten.

6. Van die prullemand weet ik niets af. Maar als ik lees van „hoor en wederhoor”, dan denk ik aan „kerk” en aan „partij”. In de „kerk” is juist die regel schandelijk vertreden. En in de „partij” zegt, naar mij uit betrouwbare bron verzekerd wordt, de leiding: in de partij beginnen we er niet over. Wij „hooren” wel de anderen; maar zij ons niet.

K. S.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN

UIT AMERIKA, XV.

In het begin van de maand Juni vergaderde in South Holland de synode van de Prot. Ref. Churches en wij hadden het genoegen deze zittingen te kunnen bijwonen. Zij waren vooral daarom zoo interessant omdat er enkele dagen besteed werden voor het afnemen van examens van drie kandidaten. Deze werden geëxamineerd door de beide leeraren Hoeksema en Op-hoff. Dit gaf ons de gelegenheid een indruk te krijgen van de opleiding aan de school dezer kerken, een indruk die ons bevestigde in de overtuiging, dat deze kerken zeer positief zijn in de handhaving van de gereformeerde beginselen. Er moge inzake de opvatting van de wedergeboorte en het verbond eenig verschil zijn bij wat wij belijden, deze verschillen zijn m.i. van ondergeschikte betekenis, te meer omdat deze kerken open staan voor gedachtenwisseling en geen binding hebben opgelegd. Ik heb zelfs den indruk, dat er

een hunkering is naar gedachtenwisseling met onze kerken in Nederland en méér dan dat: men wil met de Kerken, onderhoudende art. 31, in nauwer contact komen.

Deze broeders hebben in Amerika veelszins eenzelfde strijd als wij in Nederland hebben. En zij voeren dezen strijd al bijna 25 jaar lang. Het is een strijd tegen de doorgaande veruitwendiging en verschrompeling van de gereformeerde waarheid in Amerika, een wegzinking, die voornamelijk zich kenmerkt door een al meer toegeven aan de arminiaansche idee, waarvan de amerikaansche kerkelijke wereld vol is.

Het valt dan ook te begrijpen, dat de Prot. Ref. Churches in haar strijd hiertegen zeer sterk den nadruk zijn gaan leggen op Gods soevereiniteit in het leerstuk der uitverkiezing, de basis van alle gereformeerde leven, een accentueering van de gereformeerde leer, die hier wellicht meer dan ergens elders noodzakelijk is. Maar daarom te meer is het wenschelijk, dat er correspondentie komt tusschen hen en ons, samenwerking en gedachtenuitwisseling. Ik hoop dan ook van harte, dat het tot correspondentie zal komen. En, wie weet, kan het ook wel zijn nut hebben wanneer er studentenuitwisseling plaats heeft, en wij in Kampen eens een paar amerikaansche jongelui krijgen, zeg voor een jaar, en omgekeerd een paar van onze studenten Amerika en vooral den strijd der broeders in de Prot. Ref. Churches in dit land leeren kennen.

Deze kerkengroep is slechts klein, maar er gaat een sterke, getuigende kracht van uit. De publicaties zijn, wat betekenis en omvang betreffen, zeker van niet mindere waarde dan van welke andere Ref. Churches. Ds Hoeksema heeft een zeer vruchtbare pen en de groote uitgeverijfirma van Eerdmans ziet er voldoende zakelijk belang in om deze boeken aan de markt te brengen. Bovendien worden de werken van ds Hoeksema goed ontvangen en geprezen in de kerkelijke pers van andere kerkengroepen, zooals ik in een der voorgaande brieven heb verteld.

Dan worden er wekelijks radio-uitzendingen gegeven van Grand Rapids en Chicago uit, uitzendingen, die zich vooral hierin onderscheiden van alle andere kerkelijke uitzendingen in Amerika, dat het getuigenis uitgaat tot de wereld, niet de arminiaansche „Jesus saves” slagzin met het „it is up to you!” tot inhoud, maar de boodschap: tenzij gij u bekeert, het oordeel is nabij..... naar haar volle schriftuurlijke betekenis. Dat deze kerkengroep dus maar klein is, verwondert niet, het gaat dwars tegen den wereldgeest in en het is de wet der kerk, de kerk van alle eeuwen. En de Openbaring van Johannes spreekt er van, dat er tenslotte maar „twee trouwe getuigen” overblijven. Tellen is naar het vleesch en wie de kerk daarnaar beoordeelen wil, heeft één schema met deze wereld.

We zeiden, dat we het genoegen hadden de synodezittingen van deze kerken bij te wonen. Het was een genot. Er was den avond tevoren een bidstond, geleid door ds Vos, den man met de „hollandsche ziel”, die mij eens vertelde, dat hij bij elken dienst, ook als hij in het engelsch preekt, in zijn „stille gebed” voor den kansel voor den aanvang van den dienst in het hollandsch bidt. Zijn tekst was: „De rechtvaardige zal uit het geloof leven.....”.

Ds Vos is voor alles priester, hij is een man met een warm hart, vol liefde en innerlijke ontferming. Velen in Nederland zullen hem kennen door de vele, zeer vele pakjes die hij uit Edgerton heeft verzonden aan hulpbehoevenden in Nederland. Hij heeft er de groote magazijnen in zijn omgeving voor afgeloopen en wist op de manier, zooals hij dat alleen kan, auto-vrachten vol los te maken uit de winkels: mantels, jassen, pakken, jurken, ondergoed, en tientallen paren van schoenen. Zijn oogen stralen je tegen wanneer hij er van begint te vertellen. Een man, die direct je hart steelt, wanneer je kennis met hem maakt. Deze priesterlijke trek domineerde ook in de prediking op dezen bidstond voor de synode. De gemeenten van South-Holland en Oaklawa waren vertegenwoordigd. Beide gemeenten liggen aan den zuidkant van Chicago, een landbouwende bevolking, vol goedheid en gastvrijheid en ontroerende liefde voor hun kerken.

Wat verder ons sterk trof, was de fijne geest van samenwerking, die volkomen eensgezindheid, onderling vertrouwen en kameradschappelijkheid. De voorzitter van de synode was ds De Jong van Grand Rapids, een man, die correct engelsch spreekt, maar die, wanneer hij in het nederlandsch begint te praten onmiddellijk verraadt, dat hij voor ds Vos niet onder doet. Een man, die geknipt is voor synode-president, goed gehumeurd, zakelijk van inslag en van diepen ernst.

Een speciale avond was gewijd aan het graduëren der drie kandidaten, waaronder een der zoons van ds Hoeksema. Behalve de synode waren hier ook de beide gemeenten uit deze omgeving tegenwoordig. Een der kandidaten hield een korte toespraak met als thema: „Christus als prediker”, een rede getuigend van gedegen Schriftonderzoek. Hier sprak ook ds Hoeksema over de betekenis van het predikant zijn, waarbij hij allen nadruk legde op het karakter van het dienende. Dienaar des Woords, meer is een prediker niet, maar ook niet minder, daarom moet hij geordend zijn door de kerk, als het lichaam des Heeren, want alle prediking buiten deze ordening is ijdel, en mist autoriteit.

teit. Doch der predik moet Christus deze. Was de predik autoriteit.

Het was sneed in vrijgemaak men het.

Het wa deuren ke lijke „pub elkaar; sen enve hemden o den baser South-Hol zonder de corum, m liefde, wa achte da Straks i eenzame j maar drag in hunne vrijmoedig Gods noot behaagt. Ik zou c ben.

Amice f

Ik begin de antiev Zij lijkt v rust mij, v Ik keek Wel, an worden v of zij zal v voor haar.

Nog we ging hij v haar kerk.

Gij zult der kerk e hooren, w zeggen, da Schriftuur aan de be te hooren, uitgezonde.

Pas op, Nu spot terrein zo

Ik geen toeh niet l woordig m Zij zijn be

Als zij z het hoofd rechterhan

Ja, dat l komt en ze of het in d wel waarli d.w.z. naar

U aan met een woeden men U: m

Wonderli is uit de Calvin” ve

opmerksaa die uit zul harer woor stelt: wat belijdenis?

Maar nu het woord beeft van :

Ik kan i ernstige pe

De partij belegd met rumoer”, z dringen.

Om haar jonge prof kreunen, d geen nood, de gezege

En een j voor de be theologie, i zich niet n

En dan : en zeg: milloen.

elling met onze
t: men wil met
nauwer contact

veelszins een-
hebben. En zij
ang. Het is een
dding en ver-
arheid in Ame-
s zich kenmerkt
iniaansche idee,
wereld vol is.
t de Prot. Ref.
r sterk den na-
reiniteit in het
an alle gerefor-
de gereformeer-
ens elders nood-
het wenschelijk,
en hen en ons,
ig. Ik hoop dan
entie zal komen.
ut hebben wan-
heeft, en wij in
te jongelui krij-
d een paar van
i strijd der broe-
dit land leeren

, maar er gaat
t. De publicaties
effen, zeker van
ke andere Ref.
zeer vruchtbare
a Eerdmans ziet
deze boeken aan
orden de werken
a geprezen in de
roepen, zooals ik
verteld.

tzendingen gege-
uit, uitzendingen.
van alle andere
dat het getui-
de arminiaansche
up to you!" tot
gij u bekeert, het
le schriftuurlijke
is maar klein is,
gen den wereld-
de kerk van alle
annes spreekt er
trouwe getuigen"
h en wie de kerk
schema met deze

en hadden de sy-
wonen. Het was
een bidstond.
hollandsche ziel",
en dienst, ook al
stille gebed" voor
den dienst in het
rechtvaardige zal

is een man met
rijke ontferming,
nen door de vele,
n heeft verzonden
. Hij heeft er de
voor afgeloopen
alleen kan, auto-
winkels: mantels,
n tientallen puren
je tegen wanneer
man, die direct je
hem maakt. Deze
a de prediking op
te gemeenten van
vertegenwoordigt
suidkant van Chi-
vol goedheid ge-
voor hun kerken
de fijne geest van
gezindheid, onder-
elijkheid. De voor-
ng van Grand Ra-
spreekt, maar die
gint te praten on-
is Vos niet onder
t synode-president
ag en van diepe

an het gradueeren
t der zoons van de
n heeft ook de belde
nwoordig. Een der
ak met als thema:
getuigend van ge-
ook ds Hoeksema
unt zijn, waarbij hij
van het dienen
prediker niet, maar
geordend zijn door
ren, want alle pre-
el, en mist autori-

teit. Doch niet slechts de ordening, ook de inhoud der prediking beslist over de autoriteit. Elke preek moet Christus tot inhoud hebben en niets anders dan deze. Wanneer Christus niet de volle inhoud is, is de prediking geen proclamatie meer met goddelijke autoriteit, is het geen Woord-bediening meer.

Het was een kort, kernachtig woord, dat diep insneet in het hart van de kwestie, en waarop iedere vrijgemaakte dominé in Nederland direct en volkomen het „amen" uitspreken zou.

Het waren goede dagen. Zittingen met gesloten deuren kende deze synode niet, er was geen afzonderlijke „publieke tribune", we zaten broederlijk door elkaar; toen het warm begon te worden gingen jassen en vesten uit en werden de mouwen van de overhemden opgestroopt, we hadden goede maaltijden in den basement van de kerk, door de vrouwen van South-Holland bereid en opgediend. Het ging alles zonder deftigheid en ik zou haast zeggen zonder decorum, maar in een geest van volkomen broederlijke liefde, waarin de een den ander gaarne uitnemender achtte dan zichzelf.

Straks gingen deze mannen weer uit naar hun vaak eenzame posten, sommige 2000 en 3000 K.M. weg, maar dragende het getuigenis van onzen Heere Jezus in hunne harten en dat proclameeren zij met groote vrijmoedigheid en getrouwheid, wetend dat het Woord Gods nooit ledig wederkeert maar doet al wat Hem behaagt.

Ik zou deze synodezittingen niet graag gemist hebben.

v. S.

Amice frater.

Ik begin te gelooven, zei iemand mij, dat er met de antirevolutionaire partij toch iets niet in orde is. Zij lijkt veel op een ernstige patiënt en dat veront- rust mij, want gij weet hoeveel ik van haar houd.

Ik keek verwonderd op en zei: maar hoe? Wel, antwoordde hij, men is in haar zoo bang ge- worden voor een woord, dat bij haar passen moet, of zij zal niet zijn. Ik zou kunnen zeggen: zij is bang voor haar moeder.

Nog weer keek ik hem wat vragend aan, en toen ging hij voort: zij is bang voor de Reformatie en haar kerk.

Gij zult mij toestemmen, dat die twee, Reformatie der kerk en de antirevolutionaire partij, bij elkaar be- hooren, want reformatie, onze gedurige plicht, wil zeggen, dat wij altijd bereid moeten zijn naar het Schriftuurlijk, op de Schrift gegrond, op de trouw aan de belijdenis der reformatie gefundeerde woord te hooren, en er voor gansch ons leven, daarvan niets uitgezonderd, naar te doen.

Pas op, zeg ik, daar zijn nog terreinen. Nu spot gij er wat mee, verklaarde hij ernstig; welk terrein zoudt gij willen uitzonderen?

Ik geen enkel, merkte ik op, maar ik begrijp het toch niet heelmaal, want ik zie alle menschen tegen- woordig met een heel ernstig gelaat rondwandelen. Zij zijn bezig, zeggen zij, zich te bezinnen.

Als zij zich laten fotografeeren, zitten zij daar met het hoofd peinzend wat zijdelings gebogen, en de rechterhand zoo aan den slaap.

Ja, dat kan, zegt mijn vriend, maar als gij tot hen komt en zegt: zoudt gij u eens ernstig hierop bezinnen, of het in de kerk en in onze politieke en sociale actie wel waarlijk gaat naar den eisch der reformatie, d.w.z. naar den eisch van Gods Woord, dan kijken zij U aan met een verschrikt gezicht, en soms komt er een woedend gebaar. En op somberen toon vraagt men U: moet dan alles stuk?

Wonderlijk geval toch, want onze politieke partij is uit de Reformatie geboren; zij zal het „issu de Calvin" verstaan, of niet meer zijn; zij zal met groote opmerkzaamheid willen luisteren naar elk harer zonen, die uit zuivere liefde tot haar elken dag en bij elk harer woorden en daden zich zelf en haar de vraag stelt: wat zegt de Schrift? Wat is eisch der aloude belijdenis?

Maar nu is zij vuurbang voor zulke vraag. Zij kan het woord „Kerk en Reformatie" niet hooren of zij heeft van schrik.

Ik kan mij haar niet anders denken, dan als een ernstige patiënt.

De partijleiding heeft voor haar woning de straat belegd met een dikke stroolaag, opdat het „kerkelijk rumoer", zoo zegt zij, toch niet tot haar zal door- dringen.

Om haar sponde staan de deftige oude en ijverige jonge professoren van de „Vrije", en, als zij mocht kreunen, dan treden zij zachtken toe en fluisteren: geen nood, wij zijn toch interkerkelijk, en daar is nog de gezegende pluriformiteit.

En een jongere voegt er aan toe: wees niet bang voor de belijdenis, want die is alleen maar voor de theologie, en de kerk is „hellsinstituut" en bemoeit zich niet met de dingen van den dag.

En dan komt er af en toe een jonge man binnen en zegt: vertel het haar; het gaat goed met het miljoen.

Komt er nu iemand aan de bel trekken, dan doet de portier de deur voorzichtig open en vraagt: wat boodschap hebt gij?

En als de bezoeker zegt: ik zou wel eens met de partij willen spreken over kerkelijk onrecht en afwij- king van de Schrift, dan verzekert de portier norsch: U is een scheurmaker en wil alles kapot maken. Hier wordt in dit huis over kerk en reformatie niet ge- sproken; en klap — daar slaat de deur dicht voor den neus van den verbaasden vriend der partij.

Het is zoo erg, dat zelfs vrijgemaakten er van onder den indruk komen en zeggen: weest toch voorzichtig; pas op voor uitersten.

Vindt gij niet, dus mijn partijgenoot, dat dit alles uitermate vreemd is? Ik wel, was mijn antwoord.

Kijk eens hier, zegt hij, de partij is uit de Refor- matie geboren.

Zij heeft geen fundament meer, als zij van haar niet meer wil hooren, zelfs al ware het, dat de man, die er van sprak, ongelijk had.

Hoe kan iemand ooit kwaad doen, als in de pre- diking van het Woord, in zijn bediening waar dan ook, zijn doen, zijn concrete doen en laten in elk op- zicht dan ook, geconfronteerd wordt met de Schrift?

Och, zei ik, daar heeft niemand onzer iets op tegen, als het zoo in het algemeen geschiedt; wij belijden zoo gemakkelijk onze algemeene schuld, maar komt gij iemand op een speciaal voor hem of haar zeer aangelegen punt onderhouden — gij weet allicht hoe lang en gevoelig onze teenen zijn, vooral als het ons belang betreft.

Ik weet dat zeer goed, antwoordde hij, maar gij zult toegeven, dat dan juist de tijd van ernstig be- zinnen gekomen is.

De Calvinistische reformatie was en is en blijft voor onze partij en elk harer leden en organisaties het „te be or not to be", om met Hamlet te spreken.

Toen ons volk haar beginselen verliet, toen de kerk haar ontrouw werd en menschenhoogheid en hiërar- chie de gehoorzaamheid aan Woord en belijdenis ver- ving, als nu weer, werd het een prooi der revolutie.

Groen van Prinsterer herinnerde weer aan de Schrift. Gereed voor den zwaren politieke kamp be- leed hij: evangeliebelijden eerst.

Hij schreef de geschiedenis der Reformatie. Ver- telde van Maurits en Oldenbarneveld. Hij zei: daár in de Calvinistische Reformatie vindt gij grondslag en waarborg onzer constitutioneele vrijheden. Later ging Kuyper dit inzonderheid voor Amerika bewijzen, maar — aan de Vrije Universiteit zelve trok men heel wijs nog weer later de schouders op.

Omdat een Jefferson had gesproken van de „rech- ten van den mensch", alsof niet Burke ons reeds waarschuwd, dat men daar in wezen bedoelde: de rechten van den Engelschman, die de vrucht waren van de Reformatie.

Groen schaamde zich niet, toen goddelooze kerke- lijke hiërarchie de kleine luyden, die zich het Woord Gods weer herinnerden en de goede belijdenis en de ware kerkenordening, te lijf ging met haar booze en schijnbaar vrome praaties en gebaren, en toen de overheid haar soldaten op hen afzond, de vergadering dier vervolgde kleinen in den lande, die men graag van alles wilde berooven, bij te wonen, voor hun recht op te komen, en openlijk wat overheid en hooghartige synode aandurfdan aan de kaak te stellen als brute vervolging. Hij gevoelde dat als zijn plicht als staats- man der reformatie.

Later brak hij liever met al zijn „christelijke vrien- den" om den politieke kamp alleen te wagen met drie echte calvinisten, mannen der Reformatie.

Van een van hen, Keuchenius, wisten wij hier in ons gewest, waar de Reformatie door Gods gunst een zoo goede plaats kreeg, dat hij, als hij in Sloch- teren bij de van der Hoops logeerde, niet ging naar de voorname synodale kerk, maar zich naar Schaap- hok liet brengen om met de reformatisch gehoor- zame kleine luyden des Heeren aangezicht in bede en dank te zoeken.

Kuyper vroeg in 1886 zeker niet, wat er van de antirevolutionaire partij worden zou, als hij brak met synodalen overmoed en afwijking van het Woord. Hij was alleen maar met velen in den lande gehoor- zaam aan dat Woord, die niet weken, ook al moes- ten zij de rooving hunner goederen aanzien. Want de aardse rechter wist niet meer wat de kerk betee- kent, en wat goed reformatisch kerkrecht is. En weet men het nog in onzen eigen kring?

Want nu? Wij mogen in onze politieke vergaderin- gen over den afval in de kerk en de daden ener opnieuw gevaarlijke hiërarchie niet spreken. Men legt u dan een slot op den mond met een groot woord en druk applaus.

Gewaag maar even van doorgaande Reformatie, omdat nieuwe gehoorzaamheid in de kerk der Refor- matie goede vruchten moet dragen voor gansch ons leven, of de roep klinkt: scheurmaker, extremist, gij wilt alles stuk maken?

Ziet ge? De partij of welke onzer organisaties ook, kan er niet tegen, dat gij van de gehoorzaamheid der Reformatie sprekert.

Men kijkt allerwege „naar buiten". Men meent de wereld te kunnen overwinnen, als men zelf door de wereld reeds voor een goed deel werd geannexeerd.

Men kan met iedereen praten, maar komt er iemand die zegt: laat ons eerst eens spreken over uw doen

jegens mij in de kerk des Heeren, dan vliegt men woedend op en zegt: moet dan alles stuk?

Het is toch geen kleinigheid. Wij menschen zijn toch niet in stukjes verdeeld over verschillende ter- reinen? De man, die mij vandaag van het avondmaal weert en morgen zijn kerk uitstoot en overmorgen tracht mij mijn aandeel in de saamgebrachte midde- len voor kerk of organisatie, al of niet door een uit- spraak des rechters, te ontnemen, is toch de zelf- de, die mij morgen oproept, om naast hem te staan in den politieke kamp, en hij houdt mij de inteken- lijst voor, een geldinzameling voor zijn en mijn partij?

Maar als ik hem zeg: och, laat ons e e r s t eens met elkander spreken over datgene wat gij gisteren durfde te doen en u vragen, wat gij met dat geld wilt gaan beginnen, dan schudt hij het hoofd en zegt boos: praat mij niet van de kerk. Die staat hier heelmaal buiten.....

Zie, dat is allemaal vreemd, niet waar?

Het zou kunnen zijn, dat men zei: wij deden zus en zoo in de kerk, welbewust, en naar onze meening ge- hoorzaam. Wij willen dit met Schrift en belijdenis be- wijzen. Wij staan voor hetgeen wij deden. Dat viel te begrijpen en te waardeeren.

Maar nu kent men slechts één enkel woord, een echt revolutionair modewoord: on-or-ga-ni-sa-to-risch. En dan kijken vele menschen of zoo iets als een moord is gebeurd, en zij willen verder van u niets meer hooren.

Zoo kom ik, dus zei deze antirevolutionair, tot de conclusie, dat de partij, die ik lief heb, zeer ernstig ziek is.

En die waarlijk de Reformatie, grondslag en waar- borg onzer waarachtige kerkelijke en burgerlijke vrij- heden, willen dienen, mogen volhouden met krachtig gebed en even krachtig getuigenis. Ook al bleef een man dan onder laster en hoon alleen staan — hij heeft zijn loon niet weg.

Met hartelijke groeten en heilbode, Uw toegenegen
MARNIX.

P.S. Toen ik den brief van den heer v. Mansum uit Maastricht had gelezen, bleek mij, dat de symptomen der ziekte hier en daar nog op ernstiger toestand wij- zen dan ik vermoedde. Denk U eens in: een voorzitter van een prov. comm., ouderling in een syn. kerk, die zegt, dat de politiek behoort tot de „gemeene gratie" en de kerk tot de „bijzondere genade", zoodat de anti- rev. partij, die zich voorheen Christelijke partij noemde, buiten het terrein dier „bijzondere genade" zoude staan, dus op paganistisch gebied. Hoe zou dr Kuyper hebben gekeken als iemand uit de partij hem zulk een conclusie uit zijn grootsche studie had voor- gehouden?

En dan zegt men dat anderen iets stuk willen maken?

Is er, als die man uit Limburg stem der partij is, nog wel iets in dat opzicht te doen?

— PARTIJ VAN DEN ARBEID EN SCHOOL. De heer W. G. Beeftink schrijft in „Gron. Kb.":

„Ook Prof. Waterink wijdt een artikel aan de jaar- vergadering van de „Grote" in no. 7 van „Onze kinderen in gezin en school". Evenmin als „Trouw" is hij het eens met de critiek op de „Grote" en hij spreekt de hoop uit, dat die critiek de kop wordt ingedrukt. We kunnen die hoop van Prof. W. waarden noch begrijpen, ook na lezing van zijn artikel, dat op het eerste gezicht wel zeer gewichtig aandoet, maar met betrekking tot de in ge- ding zijnde kwestie toch wel zeer, zeer vaag is. De namen Kampen en Bedum en Goeree-Overflakkee worden niet genoemd. De inhoud van de voorstellen, die ingediend werden, wordt niet besproken, zelfs niet vermeld. Van Barthianen en leden van de P. v. d. A. is in dit artikel geen sprake. En daar ging het juist over op deze jaar- vergadering. Wat van de critiek alleen met name wordt genoemd, is de kritiek op het optreden van Prof. v. Niftrik op een vorige jaarvergadering. Maar verder blijft alles vaag. Het gaat over critiek „in som- mige kringen". Nadere aanduiding ontbreekt. Waarom? 't Staat trouwens te bezien, of het woord kringen hier juist gebruikt is. We hebben die critiek gehoord uit de mond van synodocratisch-Gereformeerden, van vrijge- maakt-Gereformeerden en van Hervormd-Gereformeerden en in al die „kringen" mensen ontmoet, die het niet met alle critiek eens waren.

Verder lezen we van mensen, „die alleen dan lid van een vereniging willen wezen, wanneer alle leden het pre- cles met hen eens zijn". Weer ontbreekt iedere nadere aan- duiding, wat met een insinuatie vaker het geval is.

Na deze algemeenheden volgt het peneren van de stel- ling dat een kerk en een vereniging verschillende leven- terreinen zijn en dus niet dezelfde normen hebben. We zullen hierover niet gaan theoretiseren en volstaan met een verwijzing naar de critiek van Prof. Schilder op de leer der levensterreinen.

Daarna wordt het fout geoordeeld, als elk optreden in een vereniging „een soort belijdenis" wordt, want het ge- volg is dan de eis tot „een soort tuchtmaatregel". 't Blijft nog altijd vaag, allerakeligst vaag. De bedoeling zal wel zijn, dat men in een vereniging niet iedere persoonlijke me- ning tot „belijdenis" moet verheffen. Nu, daar zijn we het roerend mee eens, maar geloven niet, dat dit een norm is, die alleen zou gelden voor het „terrein" van een ver-